

Ehdotus Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseksi

Ministeriöiden lausunnoissa esitetyt kommentit

Yksityiskohtaiset kommentit liitteessä 3.

Yleistä:

LVM: Esitetyn yhteiskuntasitoumuksen sisältö on oikeansuuntainen ja kannatettava. Sitoumuksen tavoitteet ovat kuitenkin niin yleisellä tasolla ja yleisesti hyväksyttävissä, että vaarana on niiden jääminen vain sanoiksi tekojen sijaan. Toisena haasteena on kestävän kehityksen politiikan lisäarvon löytäminen tilanteessa, jossa mm. talouteen, ympäristöön ja työllisyyteen liittyvät kysymykset ovat huomattavasti yksityiskohtaisemmin säädelyjä kuin sitoumuksessa on. Onkin tarkkaan pohdittava mitä hyötyä sitoumuksella voidaan saada muiden jo olemassa olevien prosessien lisäksi. Toimikuntaan olisi esimerkiksi mahdollista tuoda vireillä olevia yhteiskunnan monien sektoreiden kannalta merkittäviä asioita. Toimikunnassa voitaisi esimerkiksi tunnistaa joidenkin prosessien vaikutukset muille sektoreille ja kestävän kehityksen eri ulottuvuuksiin, kuin mitä valmistelussa muuten tunnistettaisiin (esim SOTE).

MMM: Valmistelun osalta yhteistyö on ollut hyvää. Sitoumus on vielä keskeneräinen ja sen lisäarvo muihin prosesseihin ja strategioihin jää epäselväksi. Sitoumus on päällekkäinen useiden muiden strategioiden/prosessien kanssa, eikä sitoumusehdotuksesta käy ilmi mikä on sitoumuksen suhde näihin mm. tulevaisuusselontekoon. Yhteiskuntasitoumusprosessia tulisi siirtää kunnes TuSe on valmis. Sitoumuksen tulisi keskittyä niihin prosesseihin, jotka eivät ole katettuna muissa strategioissa ja ohjelmissa, jotta sitoumuksella olisi lisäarvoa. Sitoumuksen teksti on liian yleistä, siitä puuttuu konkretia, siinä liikutaan varsin abstraktilla tasolla. Tärkeimpiin aiheisiin keskittyminen toisi jämakkyyttä. Sitoumuksen ja toimikunnan roolia pitäisi miettiä tarkemmin; jos lisäarvoa antavaa roolia ei löydy, voisi toimikunnan roolina olla kansainvälisen kestävän kehityksen prosessin seuraaminen ja ylläpito.

OM: Sitoumus pitää sisällään paljon tärkeitä ja kannatettavia asioita, joita OM edistää toiminnallaan sitoumuksista riippumatta. Jatkotyöskentelyssä on kiinnitettävä huomiota siihen millä tasolla asioita sitoumuksessa ilmaistaan, jatkoa hyödyttää mahdollisimman konkreettinen ilmaisutapa

STM: Kestävää kehitystä ei ole rajattu suppeasti, vaan mukana on laajasti mm. sosiaali- ja työllisyyspoliittisia tavoitteita. Tavoitteet ovat yleisiä, joten niitä ei kukaan vastusta. Keinot, jotka tavoitteisiin vievät, ovat ratkaisevia. Keinojen ja tavoitteiden ristiriitaa ei käsitellä ehdotuksessa. Julkisen sektorin mahdollisuudet toimia riippuvat mm. näiden saamista resursseista. Esim. perusturvaa on vaikea edistää jos eduskunta ei ole myöntänyt budjettia.

TEM: Sitoumuksen valmisteluprosessi on herättänyt kysymyksiä, mm. konsultin rooli valmistelussa. Sitoumuksen tavoitteet, toimeenpano, tekstin tyyli ja julkisen hallinnon rooli ovat epäselviä. Sitoumuksen juridista luonnetta ja sitovuutta ei ole määritetty. Sitoumuksella puuttuu kustannus- ja vaikutusarvio. Sitoumuksen käsittelyä pitää jatkaa virkamiestyönä ennen sen viemistä toimikuntaan

UM: UM pitää tervetulleena kestävän kehityksen strategian uudistamista ja sen laatimista yhteiskuntasitoumuksen muotoon. UM:lla ei ole huomautettavaa ehdotukseen, se on hyvin olemassa olevien linjausten mukainen. Sitoumuksen laatiminen osuu ajallisesti vaiheeseen, jossa YK:n kestävän kehityksen Rio+20 konferenssin päätösten toimeenpano on alkanut. Ehdotus sitoumukseksi tarjoaa hyvän pohjan keskustelulle siitä, millaisia sitoumuksia Suomen ja EU:n tulisi olla valmiit tekemään osana globaalia prosessia. UM osallistuu mielellään sitoumuksen toimeenpanoon, ja on jo miettimässä omaa toimenpidesitoumustaan.

PLM: Turvallisuus on osittain sisällytetty sitoumusehdotukseen, mutta laaja-alaisen turvallisuuden näkökulmaa ei ole riittävästi tunnistettu osaksi yhteiskunnan kestävää kehitystä. PLM esittää, että turvallisuus ja vakaus sisällytetään sitoumukseen.

SM: Ehdotuksessa asiaa ei ole tarkasteltu turvallisuuden näkökulmasta; laaja-alainen turvallisuus, kokonaisturvallisuuden toimintamalli sekä Suomen asema resurssiniukassa ja keskinäisriippuvassa maailmassa antavat perusteita turvallisuuden sisällyttämiseksi yhteiskuntasitoumukseen.

OKM: Yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja niiden toimeenpanon menetelmä vaativa. Sitoumuksella on yhtymäkohtia moniin valtioneuvoston yhteisiin strategioihin ja ministeriöiden omaan tulevaisuustyöhön. On tärkeä huolehtia siitä, että erilaiset strategiat, tulevaisuustyö ja indikaattorihankkeet tukevat toisiaan eikä synnytä päällekkäisiä toimeenpano- ja seurantaprosesseja. Yhteiskuntasitoumuksen jatkokehittelyssä tulisi käyttää hyödyksi tulevaisuuselontekoa ja kirkastaa sitoumuksen suhde muuhun meneillään olevaan tulevaisuustyöhön. Strategiaryhmä on onnistunut kiteyttämään hyvin kestävän kehityksen periaatteet.

Yhteyttä kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja ihmisten arkeen on edelleen syytä vahvistaa ja käyttää hyväksi yhteiskuntasitoumuksen toimeenpanossa. Tämän vuoksi yhteiskuntasitoumuksen tavoitteisiin tulisi sisällyttää ehdotettua selkeämmin kulttuurin ja kulttuuriarvojen edistäminen ja vahvistaminen. Taiteen ja kulttuurin kulutus on pääosin aineetonta kulutusta. Nämä näkökulmat tulisi ottaa huomioon, kun viimeistellään yhteiskuntasitoumuksen hyvinvointia, osallistumista, yhdyskuntia ja kulutusta koskevia tavoitteita.

Tutkimus ja tutkimustiedon hyödyntäminen jäävät yhteiskuntasitoumuksessa liian vähälle huomiolle. Kestävän kehityksen moniulotteisuutta ajatellen tämä on merkittävä puute.

Yhteiskuntasitoumus on Suomessa verraten uusi toimintamalli. Toimeenpanon onnistuminen riippuu ratkaisevasti paitsi hankkeen tunnettuudesta myös selkeistä menettelytavoista ja seurannasta. Suunnitelmasta ei käy ilmi, miten kestävän kehityksen toimikunta aikoo edistää yhteiskuntasitoumuksen toteutumista muutoin kuin seuraamalla yhteisesti sovittujen mittareiden kehitystä sekä vuosittain järjestettävissä tilaisuuksissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja Tekes käynnistivät viime vuonna vihreää kasvua ja cleantech-liiketoimintaa tukevan haastekampanjan. Annettuja lupausten etenemistilannetta tarkastellaan tämän syksyn aikana. Selvityksessä katsastetaan jo tehtyjä toimenpiteitä ja erityisesti organisaatioiden suunnittelemaa tulevia toimenpiteitä. Työn tuloksena laaditaan yhteenveto lupauksen antaneiden organisaatioiden tavoitteista ja toimenpiteistä sekä laaditaan tiekartta lupausprosessin jatkoetenemisestä. Tästä kampanjasta saatuja kokemuksia tulisi käyttää hyväksi kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen toimintamallin kehittämisessä

VM:llä ja VNK:lla ei ollut lausuttavaa sitoumuksesta.

Mittareista:

MMM: mittarityö on kesken ja sitä on kehitettävä edelleen. Indikaattoreiden tulee mitata asioita joihin voidaan todella vaikuttaa ja jotka ovat mitattavissa. Indikaattoreiden tulee olla oikein kohdennettuja eikä niitä saa olla liikaa. Voisiko ajatella että mitattaisiin metaindikaattoreita ja sitoutujat määrittelisivät itse mittarin keskeisestä kohdasta? Tavoite 4 mittari kehitysmaille suunnattu julkinen ilmatorahoitus; miten liittyy suomalaiseen yhteiskuntaan (sitoumuksessa puhutaan pääosin suomalaisesta yhteiskunnasta)?

PLM: indikaattoreiden jatkotyössä tulisi keskustella ja tarkastella turvallisuutta kuvaavien mittareiden sisällyttämistä sitoumukseen

TEM: indikaattorityö on vielä täysin keskeneräinen: indikaattoreiden määrittely, käytettävät menetelmät ja aikajaksot ovat vielä auki.

OM: esitykseen kirjattujen mittareiden osalta painotetaan jo olemassa olevien indikaattoreiden valintaa. Esimerkiksi tavoitteiden 1 ja 2 kohdalla kiinnitetään huomiota siihen, että indikaattorit valittaisiin hyödyntämällä jo olemassa olevia hyvinvoinnin ja osallistumisen indikaattoreita. Lisäksi kansallisia keskiarvoja kuvaavien mittareiden sijaan olisi tärkeämpää nostaa eri väestönosien eroja. Mittareiden tulisi sisältää useampia muuttujia. Vireillä olevassa demokratiaindikaattorihankkeen tuloksia voitaneen hyödyntää yhteiskuntasitoumuksen mittareiden valinnassa syksyn aikana

STM: indikaattorit ovat vasta hahmotelmia. Indikaattoreiden muutoksen ja eri toimenpiteiden välisen yhteyden hahmottaminen voidaan ennustaa olevan vaikeaa. Useissa tapauksissa voi olla hyvin vaikeaa erottaa tiettyjen toimenpiteiden vaikutus muista (toimintaympäristössä) tapahtuneista muutoksista. Usein indikaattorit kuvaavat vain senhetkistä tilannetta ja toimivat lähinnä keskustelun ja jatkoselvitysten käynnistäjinä. Tämän takia eri toimenpiteiden vaikutuksista kehitykseen tarvitaan erillistä tutkimustietoa. Samalla tutkimus voi tuoda esille eri tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä mahdollisia ristiriitoja.

OKM: Kestävän kehityksen indikaattoreiden kehittäminen on poikkeuksellisen vaativa tehtävä. Tarkasteltavien ilmiöiden ja mittareiden tulisi kattaa tasapainoisesti kestävän kehityksen taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen ulottuvuus. Ehdotuksessa on avainindikaattoreita, jotka kuvaavat kullakin tavoitealueella panoksia, toimintaa ja vaikutuksia. Kun tarkoituksena on saada aikaan eri toimijoita sitouttava muutosprosessi, jatkotyössä tulisi kiinnittää erityistä huomiota vaikuttavuuden mittaamiseen. Valmiita kansainvälisiä malleja ei ole olemassa. Hyödyllinen kotimainen vertailukohta voisi olla Tekesin ja Akatemian yhdessä valmisteleva ehdotus tutkimus- ja innovaatio toiminnan vaikuttavuuden indikaattoreiksi. Tämän mallin vaikuttavuusalueet ovat lähellä strategiaryhmän esityksen tavoitealueita. Yhteiskuntasitoumuksen tavoitteissa ja mittareissa on otettu hyvin huomioon nuorten elinoloihin liittyviä näkökohtia. Tällä alueella on meneillään indikaattorityötä niin EU:n tasolla kuin kotimaassakin. Nuorisosiain neuvottelukunnan uusilta verkkosivuilla www.tietoanuorista.fi ovat käytettävissä nuorten hyvinvointi-indikaattorit, jotka kokoavat yhteen jo olemassa olevaa tilastotietoa. Nuorisobarometri voisi myös olla hyödyllinen väline kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen